

ASEAN và EU là hai hình mẫu hội nhập khu vực nổi bật nhất hiện nay. Cả ASEAN và EU đều đang đối mặt với những thách thức chung trong thế kỷ 21 và có thể học hỏi từ kinh nghiệm của nhau để giải quyết hiệu quả hơn những thách thức ở cấp quốc gia, khu vực và toàn cầu.

Sự hình thành Công đồng ASEAN trên thực tế không nhận được nhiều sự quan tâm của dõ luân bạii Hiệp hội các Quốc gia Đông Nam Á (ASEAN) từ trước tới nay luôn b

đem ra so sánh một cách thiêu công bằng với Liên minh châu Âu (EU). Hai khối có những đặc điểm và những trình độ hoàn toàn khác biệt, song đều có thể được coi là hình mẫu cho một tiêu xây dựng cộng đồng.

Tại hội nghị thượng đỉnh thường niên ngày 22/11, các nhà lãnh đạo ASEAN đã chính thức tuyên bố thành lập Cộng đồng ASEAN (viết tắt là AC). Đây là một mốc lịch sử quan trọng trong quá trình phát triển của ASEAN, song lại nhận được sự thất vọng của dư luận, thậm chí là ngay từ chính các nước thành viên. Các học giả đặt câu hỏi: Liệu ASEAN đã thực sự trở thành một khối gắn kết hay chưa? Họ đã so sánh hiệp hội này với EU. Phần lớn đều thất vọng khi một đề hội nhập của ASEAN không thể sánh bằng liên minh gồm 28 thành viên ở châu Âu. ASEAN không có bất kỳ cơ quan nào tương tự Quốc hội châu Âu hay Tòa án Công lý châu Âu. Các nhà hoạt động xã hội chỉ ra rằng nhiều người dân ở các nước thành viên ASEAN thậm chí còn không biết về quá trình thành lập cộng đồng hoặc không hề nhận thức được lợi ích từ AC.

Trong khi đó, các doanh nghiệp cho rằng hoạt động thương mại và đầu tư tại Đông Nam Á vẫn còn nhiều trở ngại, nhất là do các phí tổn không đáng có nảy sinh trong quá trình kinh doanh. Nhiều lao động lành nghề không được tạo điều kiện để di chuyển hay làm việc tại các quốc gia khác nhau như ở EU. Các chính sách gia chính trị còn không chắc chắn về việc AC có thể đem đến hòa bình và ổn định khu vực. Còn các nhà kinh tế vẫn đang tranh luận về các tác động của AC đối với sự năng động và tăng trưởng của châu Á. Đây chính là những yếu tố tiêu cực ảnh hưởng tới các nỗ lực xây dựng cộng đồng của ASEAN.

Mặc dù nhiều nhà bình luận đã nêu lên các điểm quan trọng, song vẫn còn những góc khuất cần lưu ý. Một quan trọng là mọi người cần có nhận thức về những gì đang diễn ra. Việc xây dựng AC là bước đi chính sách của giới lãnh đạo ASEAN nhằm đưa các nước Đông Nam Á đi theo một lộ trình chung hướng tới phát triển hòa bình và bền vững, đồng thời gia tăng và thúc đẩy của hiệp hội với tư cách là một đối tác chính trị-kinh tế đáng tin cậy đối với các cộng đồng quốc tế bên ngoài quan tâm tới khu vực. Mặc dù mọi nước thành viên ASEAN đều có chính sách riêng trong quan hệ với các cộng đồng quốc tế tham gia vào khu vực, song họ đều chia sẻ quan điểm chung rằng hiệp hội nên đóng vai trò then chốt trong cấu trúc khu vực, và điều này chỉ có thể trở thành hiện thực nếu toàn bộ 10 nước thành viên ASEAN phối hợp với nhau.

Những thành tựu về hội nhập của EU có thể là bài học đáng quý, song đó không phải hình mẫu xây dựng cộng đồng của ASEAN. ASEAN là một cấu trúc liên quốc

gia, khác hoàn toàn với cấu trúc siêu quốc gia của EU. Bởi vậy việc so sánh ASEAN với EU là điều không hề thỏa đáng. Mặc dù AC vẫn đang trong quá trình xây dựng song các nước thành viên đều cam kết thúc đẩy lộ trình này theo cách riêng của mình. Quốc gia với cái tên “Phụng thực ASEAN”, các quyết định dựa trên cơ sở cùng đồng thuận được tiến hành với nhíp đỡ phù hợp với tất cả các nước thành viên và theo nguyên tắc không can thiệp công việc nội bộ của lẫn nhau, linh hoạt trong việc triển khai các thỏa thuận chung và lấy đó làm nguyên tắc chủ đạo. Sự không công bằng nếu nói ASEAN là một cộng đồng khu vực thiêu hiệu quả và không đáp ứng được nguyện vọng của người dân các nước Đông Nam Á. Xét trên bình diện khu vực, các biện pháp trừng phạt và can thiệp là không hiệu quả. Thay vào đó, các nước Đông Nam Á lựa chọn cách thuyết phục, hợp tác và phối hợp để đạt được các kết quả tích cực, dù điều này cần nhiều thời gian hơn.

Quan điểm khác biệt

Có thể nói, ASEAN và EU là hai hình mẫu hội nhập khu vực nội bộ nhất hiện nay. Tuy nhiên, cả ASEAN và EU đều được xây dựng trên những bối cảnh khác nhau, có tầm nhìn và nhiệm vụ khác nhau. Sự hội nhập châu Âu, diễn ra sau hai cuộc Chiến tranh Thế giới và trong bối cảnh xuất hiện nhu cầu chia rẽ sâu sắc về mặt tổ chức do hậu quả để lại của Chiến tranh Lạnh, đi theo xu hướng xây dựng thế chế và thiết lập các nguyên tắc chung để giảm thiểu mức độ thiêu tính chế quyền, từ đó tăng cường hội nhập. Việc xóa nhòa ranh giới chế quyền là một chiến lược nhằm giảm thiểu các nguy cơ xâm lược và xung đột chính trị tăng diễn ra trong hai cuộc đời chiến thế giới. Hội nhập trên toàn châu Âu đem đến một môi trường an ninh hơn, giúp các quốc gia duy trì hòa bình và phát triển bền vững.

Trong khi đó, bối cảnh lịch sử của Đông Nam Á lại hoàn toàn khác. Nhiều nước thành viên ASEAN đều khá “trẻ” nếu xét về thời gian chính thức trở thành nhà nước độc lập, và bởi vậy họ coi chế quyền là điều tối quan trọng cần phải bảo vệ nghiêm ngặt. Việc xây dựng các thế chế khu vực vẫn là một khái niệm mới mẻ. Tuy nhiên, toàn cầu hóa và sự phát triển về công nghệ đã thúc đẩy nhu cầu hợp tác giữa các quốc gia lân cận và ASEAN đã rất nhanh chóng thích ứng được với các thay đổi tổ chức lập phát triển trên toàn thế giới. ASEAN đã triển khai những kế hoạch phối hợp mang tính chiến lược để giảm bớt các nền kinh tế và hệ thống xã hội của các nước thành viên để đem đến hòa bình và phát triển.

Những mối liên kết trung yếu

Tuy có nhiều khác biệt song trong nhiều năm qua, ASEAN và EU đã rất tích cực đầu tư và cùng các mối quan hệ chính trị, kinh tế và văn hóa. Hợp tác và phối hợp đã giúp hai bên tăng cường hợp tác lẫn nhau, tiến hành trao đổi quan điểm và sáng kiến đôi bên cùng có lợi. Có rất nhiều thành tựu có thể kể đến trong mối quan hệ ASEAN-EU thời gian qua. EU hiện là đối tác thương mại ngoại khơi lớn thứ hai của ASEAN, với kim ngạch năm 2014 là 240 tỷ USD – chiếm 10% khối lượng thương mại của ASEAN. Trong giai đoạn 2012-2014, ASEAN cũng là nhà đầu tư lớn nhất vào EU với tổng giá trị trực tiếp là 56 tỷ USD, và chỉ tính riêng trong năm 2014 là 29 tỷ USD, chiếm tới 22% dòng vốn đầu tư trực tiếp từ nước ngoài. Hiệp định Thương mại Tự do ASEAN-EU vẫn đang trong quá trình đàm phán song phía hiện nhiều tiến tích cực. EU đã hoàn tất đàm phán với một số nước thành viên và đang xúc tiến với các nước còn lại. Bên cạnh đó, hợp tác giữa hai khối trong lĩnh vực hàng không cũng có nhiều thành tựu đáng chú ý.

Thách thức chung

Quan hệ giữa các nước ASEAN và EU không chỉ tồn tại trong lĩnh vực thương mại và kinh doanh. Trên bình diện văn hóa xã hội, hai bên cũng có nhiều dự án phối hợp. Nghề thuật, đa dạng sinh học, giáo dục, bảo vệ môi trường, phòng chống dịch bệnh, khốc phác hậu quả thiên tai và khoa học công nghệ là nhiều trong số những lĩnh vực hai bên đã, đang và sẽ tiếp tục tăng cường hợp tác. Những năm tăng trưởng này đã góp phần thúc đẩy các hoạt động giao lưu nhân dân, tạo tiền đề vững chắc cho sự kết nối ASEAN-EU. Có thể nói thông qua hợp tác và phối hợp các văn bản lập quy trong nhiều lĩnh vực khác nhau, ASEAN và EU có thể thúc đẩy mạnh mẽ quá trình xây dựng lòng tin và thấu hiểu lẫn nhau để cùng các quan hệ song phương.

Việc so sánh giữa ASEAN và EU, hai cộng đồng đi đầu cho hội nhập khu vực, là điều khó tránh. Tuy nhiên, mỗi so sánh đều là khiếm khuyết hai khối đều được xây dựng trong những bối cảnh khác nhau, có nền tảng khác biệt và hướng tới những mục tiêu khác nhau. Tuy nhiên, cả ASEAN và EU đều đang đối mặt với những thách thức chung trong thế kỷ 21 và cả hai đều có thể học hỏi từ kinh nghiệm của nhau để giải quyết hiệu quả hơn những thách thức ở cấp quốc gia, khu vực và toàn cầu.

Theo “ [Rsis](#) ”

Vũ Hiên (gt)